

Opomíjené zázemí - Údržba a oprava pozemní a letecké techniky v československé armádě v letech 1945 - 1989

9.8.2026 - Jan Šach | Vojenský historický ústav Praha

Po skončení druhé světové války začala být československá armáda postupně naplňována potřebnou pozemní a leteckou technikou. Šlo o krok reflektující poznatky z bojů z právě skončeného válečného konfliktu. Tempo vyzbrojování se ještě více zrychlilo v padesátých letech, kdy se armáda stala prvním sledem států východního bloku, respektive Sovětského svazu. V následujících desetiletích přicházely do armády sofistikovanější a na údržbu složitější zbraňové systémy. S tím narůstal v průběhu let stále větší význam údržby vojenské techniky, vojenského opravářství a vojenských opravárenských podniků, které se musely postupně specializovat na různé druhy a typy výbroje.

Opravy automobilní techniky

Obnovená československá branná moc převzala v roce 1945 prvorepublikový systém zbrojnic, parků a skladů. K prvním změnám došlo v první polovině 50. let, kdy se stávající systém přetvořil na síť základen, dílen a skladů, ze kterých o deset let později vznikly opravárenské závody. Teprve k 1. červenci 1989 se struktura opravárenských závodů stabilizovala v podobě vojenských opravárenských podniků (VOP).

Vznikl z Automobilní zbrojnice 1 a na začátku padesátých let se stal ústředním automobilním opravárenským závodem. Opravoval a vyráběl náhradní díly pro střední nákladní automobily Praga V3S všech modifikací. Později opravoval také autobusy Karosa.

Vznikl z Automobilního parku 1 a na počátku 50. let byl reorganizován na okružové automobilní dílny s dílnami v Českém Dubu. V 60. letech se osamostatnil na Automobilní opravárenský závod a od 1967 se stal pobočkou závodu v Přelouči. Prováděl opravy středních nákladních automobilů.

Nejprve byl pobočkou Automobilního parku 1 a následně okružových automobilních dílen. V 60. letech se osamostatnil na Automobilní opravárenský závod Český dub. Prováděl veškeré opravy osobních terénních automobilů značky GAZ a UAZ.

Původně byl součástí Ústředních dílen leteckého týlu v Olomouci. Osamostatnil se v roce 1959 jako automobilní opravárenský závod. Prováděl opravy těžkých nákladních automobilů Tatra včetně nástaveb. Opravoval podvozky pro raketomety vzor 70 a houfnice vz. 77 DANA, pontonové mostní soupravy a také podvalníky P-32 a P-50.

Hlavní pracovní náplň opravárenského zařízení v Prešově tvořily v počátku jeho existence opravy širokého sortimentu motocyklů a automobilů trofejního původu používaných v armádě na přelomu 40. a 50. let. A následně se opravny specializovaly na opravy československých nákladních vozidel.

Tanková a obrněná technika

Vznikl v roce 1946 jako Zbrojnice 14 a v roce 1962 se stal opravárenským závodem. Ze začátku prováděl opravy ručních zbraní a různých typů nákladních automobilů. Postupně se zaměřil na svoji hlavní činnost opravy všech typů tanků ve výbroji ČSLA. Podnik se značnou měrou podílel na

opravách (či modernizacích) tanků typů T-34/85, T-54, T-55. Od roku 1983 byly opravovány také tanky T-72. VOP 025 prováděl střední a generální opravy tanků, revize, opravy havárií a servisní zabezpečení provozu československé a české tankové techniky, rekonstrukce a modernizace tanků, opravy skupin, podskupin a renovace dílů. Dále zabezpečoval opravy stacionárních motorů na bázi tankových dílů pro energetiku.

Vznikl v roce 1953 jako 26. tankový opravárenský závod a v letech 1962–1989 Opravárenský závod 026. Opravoval kořistní německou techniku, transportéry, automobily, motocykly a tanky T-34/85. Postupně docházelo ke specializaci výrobního programu na opravy, modernizace a rekonstrukce kolových a pásových obrněných transportérů, pásových a kolových podvozků různých zbraňových systémů a bojových vozidel pěchoty.

Vznikl z Automobilní zbrojovky, respektive Zbrojnice 2. Na začátku 50. let se přetvořil na automobilní opravárenský závod. Hlavní sortiment oprav tvořily nákladní automobily Studebaker, Tatra 128 a později Tatra 805. V průběhu 60. let začal trenčínský závod opravovat automobily sovětské výroby typů ZiL, GAZ a MAZ. V 70. a 80. letech prováděl i opravy obrněných transportérů a jejich odvozených variant na podvozcích OT-64, OT-65 a BTR-60. Zároveň prováděl přestavby pojízdných dílenských prostředků na podvozku Praga V3S.

Opravy druhů vojsk a služeb

Nástupce Vojenského chemického ústavu přetvořený v roce 1946 na Zbrojnici 20 a v 50. letech na chemickou základnu. V roce 1967 se stal opravárenským závodem. Zabýval se výrobou prototypů chemické techniky, zkoušení chemického materiálu a renovace trofejní techniky a opravami ionizačních přístrojů. Vyvinul vlastní pojízdné radiační středisko. Od 70. let zabezpečoval opravy BRDM-2rch a UAZ-469Ch. Výrobní závod 072 Zemianské Kostolany opravoval dozimetrické přístroje.

Vznikl v roce 1948 jako Zbrojnici 22 a v 50. letech se změnil na spojovací základnu a od roku 1962 na opravárenský závod. Prováděl opravy mobilní a stacionární spojovací techniky a zástavbu všech druhů spojovací techniky do pojízdných prostředků se zaměřením na KV radiovou a radioreléovou techniku. Dále zajišťoval opravy karoserií, elektrocentrál a údržbu akumulátorových baterií.

Zřízen v roce 1968 jako opravárenský závod. Zabezpečoval opravy spojovací techniky včetně jejího servisu. Zaměřoval se na přenosné, vozidlové a tankové radiostanice, velitelsko-štábní pracoviště se spojovací technikou, provozovny, kabelové soupravy, utajovací techniku.

Vznikl v roce 1961 jako Ústřední ženijní opravna a následně opravárenský závod a od roku 1969 Opravárenská základna 042 s pobočkami v Dolním Bousově, Unhošti a Novém Meste nad Váhom. Prováděl úpravy, modernizaci a rekonstrukci ženijní techniky.

Vznikl v roce 1945 jako Zbrojnici 5 a v 50. letech se přetvořil na dělostřeleckou základnu. Od roku 1961 byl postupně vybudován vojenský opravárenský závod v Bludovicích se specializací na dělostřeleckou techniku, ruční zbraně a optiku zbraňových systémů.

Vznikl v roce 1951 jako 51. dělostřelecká základna a v 60. letech byl reorganizován na vojenský opravárenský závod. Zajišťoval opravy, revize a likvidaci dělostřelecké a raketové munice.

Vznikl v roce 1945 jako Sborová zbrojnici 8. V 50. letech se změnil na dělostřeleckou základnu a od roku 1961 na vojenský opravárenský závod. Opravoval ruční a pěchotní zbraně a dělostřeleckou techniku.

Protivzdušná obrana a letectvo

V roce 1960 vzniklo v areálu vojenského letiště Stichovice u Prostějova opravárenské zařízení 035 určené k opravám techniky protivzdušné obrany státu i vojskové PVO, včetně střeleckých a naváděcích radiolokátorů a elektrocentrál s výkonem nad 50 kW. Na jeho základě byl na konci 80. let založen vojenský opravárenský podnik 011.

Vznikl v roce 1953 jako dělostřelecká základna a od roku 1961 existoval jako vojenský opravárenský závod. Podnik prováděl opravy radiolokační a průzkumné techniky sovětského původu a její úpravy, zástavbu a modernizaci.

V roce 1948 vznikl jako Zbrojnice 9 a od roku 1962 se přeměnil na vojenský opravárenský závod. Zajišťoval opravy elektrocentrál do výkonu 50 kW, protitankových raketových kompletů, topopřipojovačů, některých typů radiolokátorů a techniky radioelektronického boje, systémů velení a trenažérové techniky.

Letecké opravy ve Kbelích vznikly v roce 1952 osamostatněním z Rudého Letova v Letňanech a o dva roky později přešly pod Ministerstvo národní obrany. Po celou svoji existenci se zabývaly opravami bojových letounů především proudových letadel MiG-15 až MiG-23 a rovněž všech typů vojenských vrtulníků.

Letecké opravy v Malešicích byly do roku 1952 součástí Rudého Letova a o dva roky později se vydělily z leteckých opraven ve Kbelích. Ve stejném roce přešly s kbelskými opravami pod resort Ministerstva národní obrany. Malešické opravy zajišťovaly opravy leteckých pístových motorů a motorů vojenských vrtulníků a zároveň prováděly jejich revize.

Letecké opravy v Trenčíně z počátku opravovaly vojenská pístová letadla. Od 60. let se specializovaly na opravu československých cvičných letounů L-29 Delfín a L-39 Albatros a také na sovětské stíhací letouny MiG-21, MiG-29 a vojenské vrtulníky.

Jan Šach

Tématu popsaném v textu se věnovala také výstava před Generálním štábem Armády ČR na Vítězném náměstí v Praze. Připomeňte si ji:

Historie a současnost vojenského opravárenství - 26. 3. - 5. 5. 2026

Vojenskému opravárenství mezi dvěma světovými válkami se nedávno ve svém textu věnoval historik VHÚ Praha Karel Straka. Přečtěte si více v jeho zajímavém textu:

Opomíjené zázemí - Zabezpečení oprav prostředků pozemního vojska československé branné moci mezi dvěma světovými válkami

<https://www.vhu.cz/opomijene-zazemi-udrzba-a-oprava-pozemni-a-letecke-techniky-v-ceskoslovenske-armade-v-letech-1945-1989>